

REINOUT VAN DER HEIJDEN

MIJN VERMOGEN

2^e druk, juni 2019

Copyright 2019 © Consumentenbond, Den Haag
Auteursrechten op tekst, tabellen en illustraties voorbehouden
Inlichtingen Consumentenbond

Auteur: Reinout van der Heijden

Eindredactie: Lisa van Rens

Verder werkte mee: Mediæval Tekst en Vorm, Nijmegen

Grafische verzorging: PUUR Publishers, Utrecht

Illustraties: PUUR Publishers

Foto omslag: Getty Images

Foto's binnenwerk: iStockphoto

ISBN 978 90 5951 4393

NUR 793

Behoudens uitzonderingen door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbende op het auteursrecht c.q. de uitgever van deze uitgave, door de rechthebbende(n) gemachtigd namens hem op te treden, niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, hetgeen ook van toepassing is op de gehele of gedeeltelijke bewerking.

De uitgever is met uitsluiting van ieder ander gerechtigd de door derden verschuldigde vergoedingen voor kopiëren, als bedoeld in artikel 17 lid 2, Auteurswet 1912 en in het KB van 20 juni 1974 (Stb. 351) ex artikel 16B Auteurswet 1912, te innen en/of daartoe in en buiten rechte op te treden.

Hoewel de gegevens in dit boek met grote zorgvuldigheid zijn bijeengebracht, aanvaardt de uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele (zet)fouten of onvolledigheden. De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten van derden zo goed mogelijk te regelen; degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich tot de uitgever wenden.

INHOUD

Inleiding	9
1 Vermogend worden en blijven	11
1.1 Financieel onafhankelijk	12
1.1a Vier niveaus van onafhankelijkheid	13
1.1b Bij elkaar opgeteld.....	14
1.1c Minder kansen zonder vermogen	18
1.2 Psychologische inzichten	20
1.2a De piramide van Maslow	20
1.2b Ratio en emotie	21
1.2c Duwtje in de rug	22
1.2d Vastgeroeste denkbeelden	24
2 Vermogen & belasting	25
2.1 Vermogensheffing	26
2.1a Op zijn Nederlands	26
2.1b Aangifte en verzwijging.....	26
2.1c Een kwestie van rechtvaardigheid	27
2.2 Vermogen	29
2.2a Wat is vermogen?.....	29
2.2b Schulden en vorderingen	30
2.2c Woning en pensioen	31
2.2d Uitzonderingen	34
2.3 Betalen voor vermogen	36
2.3a Getrapte heffing.....	36
2.3b Normale vrijstelling	38
2.3c Duurzame vrijstelling	41
2.3d Vermogenstoets WLZ	42
2.3e Toeslagen	43
2.4 Reëel en fictief rendement	44
2.4a Heffing na 2017.....	44
2.4b Voorlopig nog fictief.....	45
2.4c Het spel van kat en muis	45

3	Budgetteren & plannen	47
3.1	Budgetteren	48
	3.1a Bewust leven	48
	3.1b Inkomen verbeteren	49
	3.1c Vaste lasten beperken	52
	3.1d Overige uitgaven	53
	3.1e Reserveringen	54
	3.1f Budget naar leeftijdsgroep	55
3.2	Vrij vermogen	57
	3.2a Hoe groot moet de buffer zijn?	58
	3.2b Buffer voor senioren	59
3.3	Budgettips	62
	3.3a Start een verzekeringsmaatschappij	62
	3.3b Pak de energierekening aan	62
	3.3c Koop nooit op afbetaling	63
	3.3d Vergelijk prijzen en koop tweedehands	63
4	Sparen in alle variaties	65
4.1	Sparen zonder voorwaarden	66
	4.1a Koppeling met betaalrekening	66
	4.1b Rente	67
	4.1c Automatisch sparen	67
	4.1d Actief sparen	68
4.2	Sparen met voorwaarden	69
	4.2a Deposito	70
	4.2b Jeugdsparen	71
	4.2c Klimsparen	72
	4.2d Groensparen	72
4.3	Geblokkeerde rekeningen	72
	4.3a Banksparen	72
	4.3b Levenslooprekening	75
	4.3c Spaarrekening met BEM-clausule	75
	4.3d Uitvaartdeposito	77
4.4	Garantie voor spaarders en beleggers	78
	4.4a Depositogarantiestelsel	78
	4.4b Bescherming voor beleggers	80
5	Beleggen	81
5.1	Hollandse reserves	82
	5.1a Van sparen naar beleggen	82

5.1b	Drie belangrijke vragen	83
5.1c	Een realistisch rendement	86
5.2	Actief of passief beleggen	86
5.2a	Actief beheerde beleggingsfondsen	87
5.2b	Hoe werkt een indexfonds?	88
5.2c	Rationeel kiezen	90
5.3	Criteria voor passief beleggen	91
5.3a	Spreiding	91
5.3b	Kosten	96
5.3c	Het rendement	98
5.4	Zelf actief beleggen	102
5.4a	Oefenen	103
5.4b	Onderzoek: waar moet je op letten?	104
5.4c	Alternatieve beleggingen	106
5.4d	Vastgoed	107
6	Eigen woning & pensioen	109
6.1	Eigen woning: vermogen opbouwen	110
6.1a	Wat telt als eigen woning?	110
6.1b	Huren of kopen?	111
6.1c	Annuitair en lineair aflossen	112
6.1d	Hypotheke van voor 2013	113
6.1e	Aflossen voor oudere huiseigenaren	116
6.1f	Eigenhuistaks vanaf 2019	118
6.2	Eigen woning: besparen en ontsparen	119
6.2a	Lagere hypotheekrente	120
6.2b	Meer inkomen voor oudere huiseigenaren	122
6.2c	Rente verlagen na overlijden	123
6.2d	Verhuizen of niet?	124
6.3	Pensioen	126
6.3a	Pensioen als vermogen	126
6.3b	Pensioenoverzicht	126
6.3c	Extra sparen	127
6.3d	Eerder stoppen met werken	129
7	Vermogen in de familie	131
7.1	Schenken en nalaten	132
7.1a	Lastige dilemma's	132
7.1b	Erf- en schenkbelasting	134
7.1c	Elf keer geld overdragen	137

7.1d	De jubelton	140
7.1e	Papieren schenking	142
7.1f	Schenken op de valreep	144
7.2	Familiebank	145
7.2a	Ouder leent aan kind	145
7.2b	Kind helpt ouder	149
7.3	Nalaten: zes redenen voor een testament	150
7.3a	Executeur benoemen	150
7.3b	Erfgenamen aanwijzen	152
7.3c	Uitsluitingsclausules	153
7.3d	Gerichte besteding	154
7.3e	Geen geld beschikbaar	155
7.3f	Opname in een verzorgingshuis	155
7.4	Erftraditie starten	156

INLEIDING

Vermogen is de basis voor een onafhankelijk en zorgeloos bestaan en dat wil iedereen wel. Wie rijk wil worden, moet iedere maand minder uitgeven dan hij verdient. Dan blijft er vanzelf een kapitaal over.

Maar dat is makkelijker gezegd dan gedaan. Iedere maand beknibbelen op de uitgaven en luisteren naar de grillen van de werkgever is het tegenovergestelde van een vrij en ongebonden leven. Een bewuste consument begrijpt dat hij niet alles kan krijgen wat hij wil, dat hij keuzes moet maken om zijn doelen te bereiken en vooral dat het tijd, geduld en inspanning kost om iets op te bouwen.

Wie serieus werk wil maken van een blakende welstand, moet eerst wat inzichten verwerven. Inzichten over zijn eigen zwakheden als impulsief mens (hoofdstuk 1), maar ook over het Nederlandse belastingstelsel (hoofdstuk 2), de kunst van het budgetteren en plannen (hoofdstuk 3) en de fijne kneepjes van sparen (hoofdstuk 4) en beleggen (hoofdstuk 5).

Zijn een eigen woning en een goed pensioen ook vermogen of moet er nog actie worden ondernomen, zodat ook zij bijdragen aan de onafhankelijkheid (hoofdstuk 6)? En tot slot: wat doe je met het eenmaal opgebouwde vermogen? Gebruik je het voor jezelf of help je ook de volgende generatie op weg (hoofdstuk 7)?

Geld moet rollen, maar het rolt niet vanzelf de goede kant op. Je moet het bijsturen. Wie hier op de zondagmiddag aan wil werken, loopt vaak vast door gebrek aan overzicht en praktische informatie. Dit boek geeft de lezer én het brede plaatje én de details. De inhoud is gebaseerd op de actualiteit van april 2019.

Mijn vermogen brengt lezers veel kennis bij over alle aspecten van particulier vermogen. Praktische kennis, die direct toegepast kan worden in het dagelijkse leven. Hoe houd je geld over en wat doe je ermee, zodat het een goed rendement oplevert? En hoe besteed je het?

Uiteindelijk gaat het niet om kennis van geldzaken, maar om wat je met die kennis doet. De bedoeling van dit boek is dat je niet alles uitstelt omdat het te ingewikkeld is of blindvaart op een financieel adviseur. Dat je beseft dat het soms inderdaad ingewikkeld is, maar dat het ook de moeite waard is om greep op de financiën te krijgen. De titel van dit boek verwijst niet alleen naar de waarde van de bezittingen, maar ook naar de kunde om de architect te zijn van je eigen leven.

Reinout van der Heijden (1961) is hoofdredacteur van de *Geldgids* en financieel planner. *Mijn vermogen* is zijn zesde boek over geldzaken. In de *Volkscrant* beantwoordt hij wekelijks vragen van lezers over alles wat met geld te maken heeft.

VERMOGEND **WORDEN** EN **BLIJVEN**

1

Hoeveel geld is nodig om je financieel onafhankelijk te kunnen noemen? En hoe krijg je dat bij elkaar? Dit hoofdstuk geeft algemene tips en informatie over het opbouwen van vermogen. We gaan ook in op inzichten uit de psychologie en gedragswetenschappen die helpen verklaren waarom geld voor veel mensen zo'n lastig onderwerp is.

1.1 Financieel onafhankelijk

Mensen die graag kinderen willen, leunen niet tevreden achterover zodra zij ouders geworden zijn. Het begint pas als de spruit geboren is. Opvoeden is een hele klus. Ervoor zorgen dat het kind de eerste ziektes overleeft, dat het veilig de straat oversteekt en dat het zich ontwikkelt tot een evenwichtig mens dat zich zijn mogelijkheden realiseert en zelf verantwoordelijkheid kan dragen.

Net als bij kinderen krijgen, is vermogend worden niet het ultieme doel. Iemand met genoeg geld is niet zorgeloos, want hij moet erop letten dat hij zijn rijkdom niet verliest. Het is een kunst om te behouden wat je hebt en er goed mee om te gaan. Wie wordt ooit zo rijk dat hij zich nergens meer zorgen over hoeft te maken? En is dat eigenlijk wel het streven? Het is prettig om je nergens druk over te maken en om dankzij een zekere voorraad geld in staat te zijn andere aspecten van het leven ruimte te geven. Vermogen biedt je de vrijheid je te ontplooien en te genieten van het leven. Geld is een geruststellend bezit. Het kan een gevoel geven van rust en eigenwaarde, ook al reageren anderen soms met onbegrip of afgunst. Zij denken dat de rijke zich vereenzelvigd met zijn vermogen. De vermogende zelf weet wel beter.

Wie geld heeft, ontkomt er niet aan daar de nodige aandacht aan te besteden.

Daar is niets mis mee. Waarom zou het goed zijn om voor een bloemen- of groentetuin te zorgen, maar fout om de spaarrekening te koesteren?

Geld is een betaalmiddel. Het is een middel om fijn te kunnen leven, te zorgen voor anderen en doelen te realiseren. Wie zichzelf financiële doelen stelt, zal geld nog altijd als een middel zien, niet als doel.

Iemand die reserves heeft, kan moeilijke tijden goed overleven. Dat roept de associatie op met voorraden die een eekhoorn aanlegt om de winter door te komen. In Nederland is strikt genomen geen wintervoorraad nodig. Wij hebben een stelsel van sociale zekerheid dat bij werkloosheid of ziekte zorgt voor voldoende inkomen om verder te leven.

Overleven is niet de enige reden om reserves op te bouwen. Een reserve geeft mensen ook de mogelijkheid om risico's te nemen en de ruimte om keuzes te maken die niet gericht zijn op zelfbehoud, maar op zelfontplooiing. De econoom Nassim Nicholas Taleb omschrijft het als volgt: 'Het is zoals de natuur die ons twee nieren geeft. De tweede nier is een buffer. Je hoeft niet telkens in de gaten te houden hoe groot de kans is dat je ene nier het begeeft, want je hebt er nog een die het altijd kan overnemen.'

De beste basis voor een solide vermogen is een behoorlijk inkomen gedurende een lange periode. Er moet bovendien iets overblijven, een buffer die de functie van tweede nier op zich kan nemen. Dat vereist enige zelfbeheersing. Je maakt het jezelf makkelijker door regelmatig aandacht aan geld te besteden en altijd iets beneden je stand te leven.

Sta nooit rood

Beëindig de kredietlimiet op de betaalrekening om roodstand te voorkomen. Bij roodstand rekent de bank een hoge rente, meestal 12 tot 15% per jaar. Dat is zonde van het geld. Wie bang is daardoor in de problemen te komen, kan een bedrag van €500 reserveren op de spaarrekening die gekoppeld is aan de betaalrekening. Geld overmaken van de spaarrekening naar de betaalrekening kost geen tijd. Het geld wordt direct overgeboekt. Een alternatief is rood staan beperkt toe te staan, maar het wel in de gaten te houden via de mobielbankieren-app. Kies voor een maximale roodstand van €250 of €500. Wie na een aankoop meteen geld van zijn spaarrekening naar de betaalrekening boekt, betaalt geen rente over de korte tijd dat hij rood stond. De pinbetaling van de betaalrekening en de bijboeking van de spaarrekening worden allebei meteen verwerkt.

Wie niet rood kan staan, checkt waarschijnlijk vaker zijn saldo. Daardoor ben je je beter bewust van de uitgaven. Met digitaal geld is het lastiger om bij te houden of de uitgaven niet te hoog zijn. Er zijn nog altijd mensen die om deze reden liever niet pinnen, maar alleen contant betalen.

1.1a Vier niveaus van onafhankelijkheid

Hoeveel geld is nodig om je financieel onafhankelijk te kunnen noemen? Er zijn vier niveaus, elk met hun eigen drempel: de spaarbuffer, de uitgavebuffer, de vermogensbuffer en de renteniersbuffer.

- 1 **Spaarbuffer.** Het eerste niveau van financiële onafhankelijkheid is een spaarbuffer aanleggen waar je altijd op kunt terugvallen als de wasmachine stukgaat of de auto naar de garage moet voor groot onderhoud. De minimale buffer is €3800 voor een alleenstaande en €6000 voor een gezin. Het streven is een spaarbuffer te hebben van drie tot zes keer het nettomaandinkomen, om grotere tegenslagen op te vangen. Deze buffer is in principe niet bedoeld voor het kopen van een nieuwe auto of regulier onderhoud van de eigen woning. Daar moet je apart voor sparen.
- 2 **Uitgavebuffer.** Als de spaarbuffer bereikt is, komt het opbouwen van vermogen in beeld. Daarvoor is een uitgavebuffer noodzakelijk, dat wil zeggen: structureel meer overhouden dan uitgeven. Als het lukt om iedere maand vijf tot tien procent van het netto-inkomen opzij te zetten, leef je structureel beneden je stand. Dat betekent ook opmerkingen negeren over het type auto dat je zou moeten rijden 'in jouw positie'. Soms gaat het fout en houd je in een bepaalde maand niets over of moet je zelfs je spaargeld aanspreken. Wie telkens terugkeert naar het principe van overhouden, verdient meer dan genoeg. Dan overleef je ook periodes met minder inkomen of hogere uitgaven.

- 3 **Vermogensbuffer.** Tijdens het werkzame leven kopen veel mensen een woning en leggen ze geld opzij voor hun pensioen. Pensioen is een combinatie van uitgesteld loon en een inkomensverzekering. Het telt daarom niet mee als vermogen. Het spaargeld en de overwaarde in de eigen woning horen wel tot de vermogensbuffer. Dit is het geld dat mensen naar eigen inzicht kunnen gebruiken: eerder met pensioen gaan, een tweede woning kopen of geld schenken of nalaten aan de kinderen. De vermogensbuffer bedraagt idealiter vijf tot zes keer het brutojaarinkomen. Meestal komen mensen hier pas aan toe als ze de vijftig gepasseerd zijn.
- 4 **Renteniersbuffer.** Deze buffer stelt iemand in staat ieder gewenst moment op te houden met werken. Het moet voor een flink deel bestaan uit bezittingen die verkocht kunnen worden. Wie een dure, hypotheekvrije woning heeft die hij voor geen goud kwijt wil, heeft geen renteniersbuffer. Hoe hoog de buffer moet zijn, is afhankelijk van de leeftijd en het bestedingspatroon. Het is al gauw meer dan een miljoen euro.

Sommige mensen bereiken de vermogens- of renteniersbuffer door een erfenis of de loterij. Als zij een omgekeerde uitgavebuffer hanteren en meer besteden dan er binnenkomt, haalt het kapitaal de volgende generatie waarschijnlijk niet. Wat een oneindige hoeveelheid geld leek, blijkt in snel tempo te slinken. Zorgeloos omgaan met geld is iets verraderlijks, omdat het opdoen van nieuwe ervaringen of genieten van mooie spullen de norm wordt.

Wie boven zijn stand leeft, kan maar moeilijk maat houden. Een groot huis is duurder in alles: belastingen, onderhoud, inrichting en vaste lasten. Hetzelfde geldt voor de royale auto waarvan je vindt dat die erbij hoort, omdat je nu eenmaal in een chique pand woont.

1.1b Bij elkaar opgeteld

Om vast te stellen hoe het met je financiële afhankelijkheid staat, moet je je vermogen af en toe in kaart brengen. Zo'n rekensom levert niet alleen informatie op over de waarde van het bezit, maar ook over het voordeel dat het bezit nu al oplevert. Dat is vooral het geval bij mensen die een eigen woning hebben. Hoe verder zij gevorderd zijn met het aflossen van een hypotheek, hoe lager de maandlasten en dus hoe makkelijker het wordt om iets over te houden. Overwaarde in de eigen woning is dus behalve een buffer ook een besparing.